

Zadania samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania kryzysowego

Dr hab. Mirosław Karpiuk, prof. Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego

Wstęp

Samorząd terytorialny jest tą strukturą publiczną, której powierzono szereg zadań do realizacji w przestrzeni publicznej, w tym również zadania w zakresie szeroko rozumianego bezpieczeństwa, w ramach których istotne znaczenie należy przypisać zarządzaniu kryzysowemu.

Jedną z podstawowych form wykonywania władzy publicznej w demokratycznym państwie prawnym jest samorząd terytorialny. Ta korporacja prawa publicznego stanowi ważny element organizowania życia mieszkańców, a jej celem jest wykonywanie administracji publicznej¹. Samorząd terytorialny, jako odrębny od państwa podmiot, będący formą decentralizacji, który *ex lege* tworzą mieszkańcy zamieszkujący określone terytorium², jest usytuowany najbliżej obywateli, w związku z czym może najszybciej (jeżeli posiada odpowiednie siły i środki) reagować na zagrożenie.

Zarządzanie kryzysowe w ramach samorządu terytorialnego jest wykonywana przede wszystkim przez struktury lokalne – gminę oraz powiat. Zarówno jedna jak i druga jednostka samorządu terytorialnego została wyposażona w szereg instrumentów właściwych zarządzaniu kryzysowemu. Na obszarze województwa sprawy zarządzania kryzysowego w zdecydowanym zakresie zostały powierzone wojewodzie.

Zaspokajanie zbiorowych potrzeb wspólnoty należy do zadań własnych gminy. W szczególności zadania te obejmują sprawy porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania gminnego magazynu przeciwpowodziowego³. Z kolei powiat wykonuje określone

ustawami zadania publiczne o charakterze ponadgminnym w zakresie ochrony przeciwpowodziowej, w tym wyposażenia i utrzymania powiatowego magazynu przeciwpowodziowego, przeciwpożarowej i zapobiegania innym nadzwyczajnym zagrożeniom życia i zdrowia ludzi oraz środowiska⁴. W tak ogólnie zakreślonym katalogu zadań publicznych mieści się również zarządzanie kryzysowe.

Ustawodawca stworzył system zarządzania kryzysowego na wypadek wystąpienia zagrożeń, które wymagają podjęcia szczególnych działań ze strony administracji publicznej, w sytuacjach wymagających wdrożenia specjalnych mechanizmów dla zapewnienia monitorowania zagrożeń oraz podejmowania działań w celu ich eliminacji lub co najmniej ich znacznego ograniczenia⁵.

Organy właściwe w sprawach z zakresu zarządzania kryzysowego mają prawo żądania udzielenia informacji, gromadzenia i przetwarzania danych niezbędnych do realizacji zadań określonych w u.z.k. Uprawnienie to wynika z art. 20a u.z.k.⁶ Bez tego rodzaju możliwości sprawne działanie w ramach zarządzania kryzysowego byłoby bardzo utrudnione.

Ustawodawca wyróżnia również zarządzanie kryzysowe w systemie finansowym, które obejmuje działanie na rzecz utrzymania lub przywrócenia stabilności systemu finansowego w przypadku bezpośredniego zagrożenia tej stabilności. Celem zarządzania kryzysowego w systemie finansowym jest w szczególności efektywna współpraca członków Komii

powszechnego obowiązku obrony, (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, Łódź 2017, s. 105.

4 Art. 4 ust. 1 pkt 16 Ustawy z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 995), dalej u.s.p.

5 D. Lebowa, *Strategie działania RP w kontekście sytuacji kryzysowych*, (w:) M. Zdyb, J. Stelmasiak, K. Sikora (red.), *Podstawowe płaszczyzny zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego. Aspekty materialnoprawne*, Warszawa 2014, s. 89.

6 W przedmiocie prawa do informacji zob. M. Karpiuk, *Zasady regulujące funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce*, M. Karpiuk (red.), *Samorząd terytorialny w Polsce i na Ukrainie*, Poznań-Kijów 2013, s. 58-60; K. Chałubińska-Jentkiewicz, M. Karpiuk, *Prawo nowych technologii. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2015, s. 437-442; M. Karpiuk, K. Chałubińska-Jentkiewicz, *Informacja i informatyzacja w administracji publicznej*, Warszawa 2015, s. 13-24; M. Czuryk, *Informacja w administracji publicznej. Zarys problematyki*, Warszawa 2015, 17-67; M. Karpiuk, K. Chałubińska-Jentkiewicz, *Prawo bezpieczeństwa informacyjnego*, Warszawa 2015, s. 170-172.

1 M. Bożek, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, K. Walczuk, *Zasady ustroju politycznego państwa*, Poznań 2012, s. 154.

2 M. Karpiuk, *Samorząd terytorialny a państwo. Prawne instrumenty nadzoru nad samorządem gminnym*, Lublin 2008, s. 58.

3 Art. 7 ust. 1 pkt 14 Ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 994). Zob. także M. Karpiuk, J. Kostrubiec, *Rechtstatus der territorialen Selbstverwaltung in Polen*, Olsztyn 2017, s. 35; W. Lis, *Bezpieczeństwo i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015, s. 313. Zapewnienie bezpieczeństwa było, jak też jest jednym z najważniejszych celów państwa, J. Kostrubiec, *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie administracji rezerw osobowych dla celów*

tetu Stabilności Finansowej w tym koordynacja działań podmiotów reprezentowanych przez tych członków, na rzecz utrzymania lub przywrócenia stabilności systemu finansowego oraz wymiana informacji, opinii i ocen⁷.

1. Zarządzanie kryzysowe – zagadnienia ogólne

Pojęcie zarządzania kryzysowego zostało określone ustawowo, w myśl definicji legalnej jest to działalność organów administracji publicznej, która stanowi element kierowania bezpieczeństwem narodowym, a polega na zapobieganiu sytuacjom kryzysowym, przygotowaniu do przejmowania nad nimi kontroli w drodze zaplanowanych działań, reagowaniu w przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych, usuwaniu ich skutków, a także odtwarzaniu zasobów i infrastruktury krytycznej⁸. Definicja legalna zarządzania kryzysowego pozwala na wyróżnienie czterech jego faz: zapobiegania, przygotowania, reagowania oraz odbudowy⁹. Definicja ta nie wyjaśnia w sposób oczywisty czym jest zarządzanie kryzysowe, a wskazuje na określone jego elementy, które mają charakter mniej lub bardziej ostry. W jej ramach mieści się działalność administracji publicznej, w związku z czym podmioty niepubliczne nie będą należały do systemu zarządzania kryzysowego, co jednak nie oznacza, że nie będą mogły stanowić wsparcia dla tego systemu i uzupełniać go, zwłaszcza, że administracja publiczna ma charakter zbiurokratyzowany, co związku z tym może powodować opóźnienia w podejmowaniu decyzji będących reakcją na zagrożenie, a działalność podmiotów niepublicznych (zwłaszcza organizacji społecznych) nie jest aż tak sformalizowana.

Kolejnym elementem prawnej definicji zarządzania kryzysowego są sytuacje kryzysowe. Tutaj ustawodawca w art. 3 pkt 1 u.z.k. dookreśla co rozumie poprzez sytuację kryzysową, a zatem sytuację wpływającą negatywnie na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia w znacznych rozmiarach lub środowiska, wywołującą znaczne ograniczenia w działaniu właściwych organów administracji publicznej ze względu na nieadekwatność posiadanych sił i środków. Definicja ta również cechuje się różnym stopniem określoności. Pojawiają się takie pojęcia jak: „negatywny wpływ na poziom bezpieczeństwa ludzi”, „znaczne rozmiary”, „znaczne ograniczenia”, „nieadekwatność sił i środków”. Używanie takich zwrotów stwarza możliwość swobody w zakresie uruchamiania instrumentarium ingerencyjnego i wykorzystywania go do własnych celów, np. politycznych. Z drugiej jednak strony enumeratywne wyliczenie cech sytuacji kryzysowej spowodowałoby to, że definicja nie odnosiłaby się do wszystkich zdarzeń, które w rzeczywistości należałoby objąć zarządzaniem kryzysowym, zwłaszcza przy dynamizmie i różnorodności zagrożeń.

Sytuacja kryzysowa jest czymś rodzajowo odmiennym od

⁷ Art. 2 Ustawy z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1934).

⁸ Art. 2 Ustawy z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 209), dalej u.z.k. Zob. także M. Czuryk, K. Dunaj, M. Karpiuk, K. Prokop, *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i administracyjne*, Olsztyn 2016, s. 224.

⁹ M. Czuryk, K. Dunaj, M. Karpiuk, K. Prokop, *Prawo zarządzania kryzysowego. Zarys systemu*, Olsztyn 2016, s. 21.

konstytucyjnych stanów nadzwyczajnych, dlatego też powinna zostać zaliczona do normalnego funkcjonowania państwa. Zarządzanie kryzysowe, jako element zapewnienia bezpieczeństwa narodowego, polega na opracowywaniu planów i programów opisujących metody działań w zakresie zapobiegania sytuacjom kryzysowym, a w ich trakcie na przygotowaniu do przejmowania kontroli nad sytuacjami kryzysowymi. Zarządzanie kryzysowe polega również na odpowiednim reagowaniu na sytuacje kryzysowe oraz na odtwarzaniu infrastruktury i zapewnieniu jej prawidłowego funkcjonowania. Obejmuje ono działania odpowiednie do rozwoju sytuacji, będącej następstwem zagrożenia, mające zarówno charakter prewencyjny, jak i organizatorski czy porządkowy¹⁰.

Sytuacja kryzysowa ma negatywnie wpływać na poziom bezpieczeństwa ludzi, mienia oraz środowiska¹¹. Zatem to zapewnienie bezpieczeństwa będzie determinantem uruchomienia sił i środków właściwych zarządzaniu kryzysowemu.

Składnikiem definicji zarządzania kryzysowego jest również infrastruktura krytyczna. Jako infrastrukturę krytyczną, na gruncie art. 3 pkt 2 u.z.k., rozumieć należy systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia, instalacje, usługi kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców. Infrastruktura krytyczna obejmuje systemy: 1) zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa; 2) łączności; 3) sieci teleinformatycznych; 4) finansowe; 5) zaopatrzenia w żywność; 6) zaopatrzenia w wodę; 7) ochrony zdrowia; 8) transportowe; 9) ratownicze; 10) zapewniające ciągłość działania administracji publicznej; 11) produkcji, składowania, przechowywania i stosowania substancji chemicznych i promieniotwórczych, w tym rurociągi substancji niebezpiecznych¹². Są to zatem systemy mające podstawowe znaczenie nie tylko z punktu widzenia ludzi, ale też państwa. Ingerencja w nie może powodować znaczne zagrożenie, którego skutki mogą być odczuwalne nie tylko dla indywidualnego, ale i powszechnego odbiorcy, a ich usunięcie może być nie tylko kosztowne, ale też długotrwałe.

¹⁰ Wyrok TK z dnia 21 kwietnia 2009 r., K 50/07.

¹¹ W przedmiocie bezpieczeństwa zob. M. Karpiuk, *Prawne podstawy bezpieczeństwa*, (w:) A. Żukowski, M. Hartliński, W.T. Modzelewski, J. Więclawski (red.), *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, Olsztyn 2015, s. 64-70; M. Karpiuk, *Bezpieczeństwo jako instytucja konstytucyjna. Zarys problematyki*, (w:) W. Gizicki (red.), *Wybrane problemy bezpieczeństwa globalnego po zimnej wojnie*, Lublin 2015, s. 11-19; A. Hadzik, *Straż Graniczna – misja dla bezpieczeństwa*, (w:) S. Mazur, M. Ostrowska, M. Zawartka (red.), *Rola i zadania instytucji bezpieczeństwa wewnętrznego*, Katowice 2016, s. 312-313; W. Kitlek, M. Czuryk, M. Karpiuk (red.), *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część ogólna*, Warszawa 2013, s. 11-45; M. Karpiuk, *Konstytucyjna właściwość Sejmu w zakresie bezpieczeństwa państwa*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2017, Nr 4, s. 10; M. Karpiuk, *Ograniczenie wolności uzewnętrzniania wyznania ze względu na bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny*, „Przeegląd Prawa Wyznaniowego” 2017, t. 9, s. 10-17; M. Czuryk, *Prawne podstawy bezpieczeństwa narodowego*, (w:) J. Pawłowski (red.), *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu). Implikacje*, Warszawa 2015, s. 533-568; M. Karpiuk, *Wolność sumienia i wyznania a przestępstwa przeciwko tym wolnościom*, (w:) J. Nikołajew, P. Sobczyk, K. Walczuk (red.), *Wolność sumienia i religii a bezpieczeństwo i porządek publiczny*, Warszawa 2017, s. 49-53. M. Czuryk, *Właściwość Rady Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów w zakresie obronności, bezpieczeństwa i porządku publicznego*, (w:) M. Karpiuk (red.), *System Bezpieczeństwa Narodowego*, t. III, Olsztyn 2017, s. 9.

¹² Zob. także Wyrok TK z dnia 3 lipca 2012 r., K 22/9.

Obok pojęcia infrastruktury krytycznej ustawodawca posługuje się pojęciem europejskiej infrastruktury krytycznej, przez którą rozumie (art. 3 pkt 2a u.z.k.) systemy oraz wchodzące w ich skład powiązane ze sobą funkcjonalnie obiekty, w tym obiekty budowlane, urządzenia i instalacje kluczowe dla bezpieczeństwa państwa i jego obywateli oraz służące zapewnieniu sprawnego funkcjonowania organów administracji publicznej, a także instytucji i przedsiębiorców, wyznaczone w systemach – zaopatrzenia w energię, surowce energetyczne i paliwa oraz transportowych – w zakresie energii elektrycznej, ropy naftowej i gazu ziemnego oraz transportu drogowego, kolejowego, lotniczego, wodnego śródlądowego, żeglugi oceanicznej, żeglugi morskiej bliskiego zasięgu i portów, zlokalizowane na terytorium państw członkowskich Unii Europejskiej, których zakłócenie lub zniszczenie miałyby istotny wpływ na co najmniej dwa państwa członkowskie.

W związku ze znaczeniem infrastruktury krytycznej dla bezpieczeństwa, objęto ją prawną ochroną, przez którą, według art. 3 pkt 3 u.z.k., należy rozumieć wszelkie działania zmierzające do zapewnienia funkcjonalności, ciągłości działań i integralności infrastruktury krytycznej w celu zapobiegania zagrożeniom, ryzykom lub słabym punktom oraz ograniczenia i neutralizacji ich skutków oraz szybkiego odtworzenia tej infrastruktury na wypadek awarii, ataków oraz innych zdarzeń zakłócających jej prawidłowe funkcjonowanie.

2. Zadania samorządu powiatowego w zakresie zarządzania kryzysowego

Zadania z zakresu zarządzania kryzysowego na szczeblu powiatu realizowane są przez organ monokratyczny – starostę. Do zadań starosty w tych sprawach, według art. 17 ust. 2 u.z.k., należy:

- 1). kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie powiatu;
- 2). realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym: a) opracowywanie i przedkładanie wojewodzie do zatwierdzenia powiatowego planu zarządzania kryzysowego, b) realizacja zaleceń do powiatowych planów zarządzania kryzysowego, c) wydawanie organom gminy zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego, d) zatwierdzanie gminnego planu zarządzania kryzysowego. Jako planowanie cywilne art. 3 pkt 4 u.z.k. rozumie całokształt przedsięwzięć organizacyjnych mających na celu przygotowanie administracji publicznej do zarządzania kryzysowego, a także planowanie w zakresie wspierania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej w razie ich użycia oraz planowanie wykorzystania Sił Zbrojnych Rzeczypospolitej Polskiej do realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego;
- 3). zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;
- 4). wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania powiatów i miast na pracach powiatu;
- 5). zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków

zdarzeń o charakterze terrorystycznym. Poprzez zdarzenie o charakterze terrorystycznym należy rozumieć sytuację, co do której istnieje podejrzenie, że powstała ona na skutek przestępstwa o charakterze terrorystycznym lub zagrożenie zaistnienia takiego przestępstwa¹³. Przestępstwem o charakterze terrorystycznym jest czyn zabroniony zagrożony karą pozbawienia wolności, której górna granica wynosi co najmniej 5 lat, popełniony w celu: 1) poważnego zastraszenia wielu osób; 2) zmuszenia organu władzy publicznej Rzeczypospolitej Polskiej lub innego państwa albo organu organizacji międzynarodowej do podjęcia lub zaniechania określonych czynności; 3) wywołania poważnych zakłóceń w ustroju lub gospodarce Rzeczypospolitej Polskiej, innego państwa lub organizacji międzynarodowej – a także groźba popełnienia takiego czynu¹⁴;

6). współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego¹⁵ w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;

7). organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej¹⁶.

W zakresie zadań określonych w art. 17 ust. 2 u.z.k. aparat pomocniczy starosty stanowi powiatowa administracja zespolona oraz jednostki organizacyjne powiatu. Powiatową administrację zespoloną, według art. 33b u.s.p., stanowią: 1) starostwo powiatowe¹⁷; 2) powiatowy urząd pracy, będący jednostką organizacyjną powiatu; 3) jednostki organizacyjne stanowiące aparat pomocniczy kierowników powiatowych służb, inspekcji i straży.

Starosta zadania zarządzania kryzysowego wykonuje również przy pomocy powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego przez niego powołanego, który określa jednocześnie jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy, co wynika z art. 17 ust. 3 u.z.k. To, jak będzie działał powiatowy zespół zarządzania kryzysowego zależy w zdecydowanym zakresie od starosty, który dobiera jego skład, a także organizuje jego pracę, powinien jednać przy tym brać on pod uwagę optymalne, fachowe ukształtowanie tego ciała pomocniczego, by jego działanie było sprawne i pozwalało skutecznie reagować na zagrożenie lub przewidywać jego powstanie i jemu zapobiegać, bądź odpowiednio przed nim zabezpieczyć.

Do zadań powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego zaliczyć należy (art. 17 ust. 5 w zw. z art. 14 ust. 8 u.z.k.):

- 1). ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogą-

¹³ Art. 2 pkt 7 Ustawy z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 452).

¹⁴ Art. 115 § 20 Ustawy z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2204), dalej k.k.

¹⁵ Szef ABW jest centralnym organem administracji rządowej, działającym przy pomocy ABW, będącej urzędem administracji rządowej, art. 3 ust. 1 Ustawy z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1920). Zob. także M. Bożek, M. Czuryk, M. Karpiuk, J. Kostrubiec, *Służby specjalne w strukturze władz publicznych. Zagadnienia prawnoustrojowe*, Warszawa 2014, s. 61.

¹⁶ Zob. także M. Karpiuk, *Miejsce samorządu terytorialnego w przestrzeni bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2014, s. 169.

¹⁷ Starostwo powiatowe jest aparatem pomocniczym samego powiatu, jako jednostki samorządu terytorialnego, które służy obsłudze organów powiatu i jako takie nie ma odrębnego bytu, Wyrok WSA z dnia 18 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1823/06.

cych mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne¹⁸ i prognozowanie tych zagrożeń;

- 2). przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie staroście wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w powiatowym planie zarządzania kryzysowego;
- 3). przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami;
- 4). opiniowanie powiatowego planu zarządzania kryzysowego.

Zadania powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego jak wynika z powyższego katalogu nie mają charakteru podstawowego, są jedynie elementem odciążającym starostę w realizacji jego zadań, które mają zdecydowanie większy wymiar, jeżeli chodzi o zarządzanie kryzysowe. Nie należy jednak bagatelizować tego ciała, jako czynnika wsparcia starosty, zobowiązanego do podejmowania określonych działań w sytuacji kryzysowej.

Pomimo, że skład powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego ustala starosta, to nie ma on jednak niczym nieskrępowanych uprawnień w tym zakresie. Pewne ograniczenia wprowadza art. 17 ust. 6 u.z.k., a mianowicie w skład zespołu powiatowego, którego pracami kieruje starosta, wchodzi osoby powołane spośród: 1) osób zatrudnionych w starostwie powiatowym, powiatowych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach organizacyjnych stanowiących aparat pomocniczy kierowników zespolonych służb, inspekcji i straży powiatowych; 2) przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych. Dodatkowo w jego skład mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez starostę, na co zezwala art. 17 ust. 7 u.z.k., tutaj ustawodawca nie wprowadza żadnego kryterium wykluczającego, nie mniej jednak osoby takie muszą być przydatne z punktu widzenia prac powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego.

Kolejnym podmiotem wspierającym starostę w sprawach z zakresu zarządzania kryzysowego jest powiatowe centrum zarządzania kryzysowego. Jak wskazuje art. 18 ust. 2 u.z.k. zapewnia ono przepływ informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego oraz wykonuje następujące zadania:

- 1). pełnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji na potrzeby zarządzania kryzysowego;
- 2). współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- 3). nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
- 4). współpraca z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
- 5). współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;
- 6). dokumentowanie działań podejmowanych przez powiatowe centrum zarządzania kryzysowego;
- 7). realizacja zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższenia gotowości obronnej państwa.

¹⁸ W przedmiocie bezpieczeństwa publicznego zob. M. Karpiuk, N. Szczęch, *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe*, (w:) M. Karpiuk (red.), *System Bezpieczeństwa Narodowego*, t. I, Olszyn 2017, s. 86-93; W. Kitler, M. Czuryk, M. Karpiuk (red.), *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część szczegółowa*, Warszawa 2013, s. 289-376; M. Karpiuk, K. Prokop, P. Sobczyk, *Ograniczenie korzystania z wolności i praw człowieka i obywatela ze względu na bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny*, Siedlce 2017, s. 15.

Ustawodawca w art. 18 ust. 3 u.z.k. upoważnia, a nawet zobowiązuje starostę do określenia organizacji, siedziby oraz trybu pracy powiatowego centrum zarządzania kryzysowego, w tym sposobu całodobowego alarmowania członków powiatowego zespołu zarządzania kryzysowego oraz sposobu zapewnienia całodobowego obiegu informacji w sytuacjach kryzysowych.

W miejscowościach, które są jednocześnie siedzibami powiatów i miast na prawach powiatu, na podstawie porozumienia zawartego pomiędzy tymi jednostkami samorządu terytorialnego, może być utworzone wspólne centrum zarządzania kryzysowego. Obejmuje ono zasięgiem swojego działania obszar obu jednostek samorządu terytorialnego. Takie rozwiązanie przewiduje art. 18 ust. 4 u.z.k. Pozwala ono na znaczne odciążenie budżetu przy zachowaniu tej samej jakości podejmowanych działań, uzależnione jest ono jednak od woli politycznej struktur samorządowych.

Ważnym aspektem działalności wykonywanej w ramach zarządzania kryzysowego jest działalność planistyczna. Na poziomie powiatu działalność ta dotyczy m.in. powiatowego planu zarządzania kryzysowego, którego elementy wskazuje art. 5 u.z.k., zaliczając do nich:

- 1). plan główny zawierający: a) charakterystykę zagrożeń oraz ocenę ryzyka ich wystąpienia, w tym dotyczących infrastruktury krytycznej, oraz mapy ryzyka i mapy zagrożeń, b) zadania i obowiązki uczestników zarządzania kryzysowego w formie siatki bezpieczeństwa, c) zestawienie sił i środków planowanych do wykorzystania w sytuacjach kryzysowych, d) zadania określone planami działań krótkoterminowych, w których ustala się działania mające na celu: zmniejszenie ryzyka wystąpienia takich przekroczeń; ograniczenie skutków i czasu trwania zaistniałych przekroczeń. Plan działań krótkoterminowych powinien w szczególności zawierać: a) listę podmiotów korzystających ze środowiska, obowiązanych do ograniczenia lub zaprzestania wprowadzania z instalacji gazów lub pyłów do powietrza, b) sposób organizacji i ograniczeń lub zakazu ruchu pojazdów i innych urządzeń napędzanych silnikami spalinowymi, c) sposób postępowania organów, instytucji i podmiotów korzystających ze środowiska oraz zachowania się obywateli w przypadku wystąpienia przekroczeń, d) określenie trybu i sposobu ogłaszania o zaistnieniu przekroczeń;
- 2). zespół przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowych, a w tym: a) zadania w zakresie monitorowania zagrożeń, b) tryb uruchamiania niezbędnych sił i środków, uczestniczących w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej, c) procedury reagowania kryzysowego, określające sposób postępowania w sytuacjach kryzysowych, d) współdziałanie między siłami uczestniczącymi w realizacji planowanych przedsięwzięć na wypadek sytuacji kryzysowej¹⁹;
- 3). załączniki funkcjonalne planu głównego określające: a) procedury realizacji zadań z zakresu zarządzania kryzysowego, w tym związane z ochroną infrastruktury krytycznej, b) organizację łączności, c) organizację

¹⁹ Art. 92 Ustawy z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 799).

systemu monitorowania zagrożeń, ostrzegania i alarmowania, d) zasady informowania ludności o zagrożeniach i sposobach postępowania na wypadek zagrożeń, e) organizację ewakuacji z obszarów zagrożonych, f) organizację ratownictwa, opieki medycznej, pomocy społecznej oraz pomocy psychologicznej, g) organizację ochrony przed zagrożeniami charakterystycznymi dla danego obszaru, h) wykaz zawartych umów i porozumień związanych z realizacją zadań zawartych w planie zarządzania kryzysowego, i) zasady oraz tryb oceniania i dokumentowania szkód, j) procedury uruchamiania rezerw państwowych, k) wykaz infrastruktury krytycznej znajdującej się odpowiednio na terenie województwa, powiatu lub gminy, objętej planem zarządzania kryzysowego, l) priorytety w zakresie ochrony oraz odtwarzania infrastruktury krytycznej.

4. Zadania samorządu gminnego w zakresie zarządzania kryzysowego

Organem właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego na terenie gminy jest wójt, burmistrz, prezydent miasta. Właściwość tą ustala art. 19 ust. 1 u.z.k.

Katalog zadań wójta (burmistrza, prezydenta miasta) w zakresie zarządzania kryzysowego określa art. 19 ust. 2 u.z.k., a jest to:

- 1). kierowanie monitorowaniem, planowaniem, reagowaniem i usuwaniem skutków zagrożeń na terenie gminy;
- 2). realizacja zadań z zakresu planowania cywilnego, w tym:
 - a) realizacja zaleceń do gminnego planu zarządzania kryzysowego, b) opracowywanie i przedkładanie starości do zatwierdzenia gminnego planu zarządzania kryzysowego;
- 3). zarządzanie, organizowanie i prowadzenie szkoleń, ćwiczeń i treningów z zakresu zarządzania kryzysowego;
- 4). wykonywanie przedsięwzięć wynikających z planu operacyjnego funkcjonowania gmin i gmin o statusie miasta;
- 5). zapobieganie, przeciwdziałanie i usuwanie skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 6). współdziałanie z Szefem Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego w zakresie przeciwdziałania, zapobiegania i usuwania skutków zdarzeń o charakterze terrorystycznym;
- 7). organizacja i realizacja zadań z zakresu ochrony infrastruktury krytycznej²⁰.

To organ wykonawczy, a nie kolegialny organ stanowiąco-kontrolny jakim jest rada gminy, będzie gospodarzem na lokalnym, gminnym forum. Jest to związane z koniecznością podejmowania, nawet natychmiastowych decyzji w przypadku zagrożenia, bez konieczności zwoływania posiedzenia i przeprowadzania obrad, a następnie głosowania przy zachowaniu odpowiedniego *quorum*, jak ma to miejsce w przypadku rady gminy.

Zadania z zakresu zarządzania kryzysowego organ wyko-

nawczy gminy wykonuje przy pomocy komórki organizacyjnej urzędu gminy (miasta) właściwej w sprawach zarządzania kryzysowego, takie postanowienia zawiera art. 19 ust. 3 u.z.k. W związku z powyższym struktura organizacyjna aparatu pomocniczego, jakim jest urząd gminy (miasta) powinna uwzględniać potrzeby zarządzania kryzysowego. Wyodrębnienie takiej komórki (nie musi być ona wyłącznie do spraw zarządzania kryzysowego) wymusił ustawodawca.

Organem pomocniczym wójta, burmistrza, prezydenta miasta w zapewnieniu wykonywania zadań zarządzania kryzysowego jest gminny zespół zarządzania kryzysowego powoływany przez ten organ, który określa jego skład, organizację, siedzibę oraz tryb pracy. Powyższe kwestie dotyczące powołania takiego zespołu reguluje art. 19 ust. 4 u.z.k.

W zakresie obsady personalnej gminnego zespołu zarządzania kryzysowego organ wykonawczy gminy nie ma pełnej swobody. Ograniczenia w tej materii wprowadza art. 19 ust. 6 u.z.k., ponieważ w jego skład wchodzi osoby powołane spośród: 1) osób zatrudnionych w urzędzie gminy, gminnych jednostkach organizacyjnych lub jednostkach pomocniczych; 2) pracowników zespolonych służb, inspekcji i straży, skierowanych przez przełożonych do wykonywania zadań w tym zespole na wniosek wójta, burmistrza, prezydenta miasta; 3) przedstawicieli społecznych organizacji ratowniczych. Rygoryzmy te łagodzi art. 19 ust. 7 u.z.k., według którego w skład gminnego zespołu zarządzania kryzysowego mogą wchodzić inne osoby zaproszone przez wójta, burmistrza, prezydenta miasta, z tym że te zaproszone osoby nie mogą stanowić podstawy obsady personalnej.

Do zadań gminnego zespołu zarządzania kryzysowego (art. 19 ust. 5 w zw. z art. 14 ust. 8 u.z.k.) należy w szczególności:

- 1). ocena występujących i potencjalnych zagrożeń mogących mieć wpływ na bezpieczeństwo publiczne i prognozowanie tych zagrożeń;
- 2). przygotowywanie propozycji działań i przedstawianie organowi wykonawczemu gminy wniosków dotyczących wykonania, zmiany lub zaniechania działań ujętych w gminnym planie zarządzania kryzysowego;
- 3). przekazywanie do wiadomości publicznej informacji związanych z zagrożeniami;
- 4). opiniowanie gminnego planu zarządzania kryzysowego.

Jak wynika z art. 20 u.z.k. wójt, burmistrz, prezydent miasta zapewnia na obszarze podstawowej jednostki samorządu terytorialnego realizację następujących zadań:

- 1). całodobowe alarmowanie członków gminnego zespołu zarządzania kryzysowego, a w sytuacjach kryzysowych zapewnienie całodobowego dyżuru w celu zapewnienia przepływu informacji oraz dokumentowania prowadzonych czynności;
- 2). współdziałanie z centrami zarządzania kryzysowego organów administracji publicznej;
- 3). nadzór nad funkcjonowaniem systemu wykrywania i alarmowania oraz systemu wczesnego ostrzegania ludności;
- 4). współpracę z podmiotami realizującymi monitoring środowiska;
- 5). współdziałanie z podmiotami prowadzącymi akcje ratownicze, poszukiwawcze i humanitarne;

²⁰ Zob. także M. Karpiuk, *Status prawny organów samorządu terytorialnego w sferze bezpieczeństwa publicznego*, (w:) M. Karpiuk, K. Walczuk (red.), *Prawo bezpieczeństwa publicznego*, Warszawa 2013, s. 100.

6). realizację zadań stałego dyżuru na potrzeby podwyższenia gotowości obronnej państwa²¹.

W celu realizacji tych zadań może on tworzyć gminne (miejskie) centra zarządzania kryzysowego. Ustawodawca na organ wykonawczy gminy nie nakłada jednak obowiązku w tym zakresie, a stwarza jedynie taką możliwość, z której skorzystanie będzie determinowane potrzebami zarządzania kryzysowego.

Jeżeli wójt (burmistrz, prezydent miasta) uzna, że nie ma potrzeby ewentualnego dublowania właściwości przypisanej aparatowi pomocniczemu utworzonemu dla celów zarządzania kryzysowego (gminny zespół zarządzania kryzysowego, komórka w urzędzie gminy właściwa w sprawach zarządzania kryzysowego), to nie tworzy kolejnej struktury pomocniczej – gminnego centrum zarządzania kryzysowego²². Należy jednak pamiętać, że centrum zarządzania kryzysowego współpracuje również z innymi podmiotami, np. z centrum powiadamiania ratunkowego, działającym w ramach systemu powiadamiania ratunkowego.

Centrum powiadamiania ratunkowego, obok współpracy oraz wymiany informacji z centrami zarządzania kryzysowego wykonuje również zadania:

- 1). obsługa zgłoszeń alarmowych, z wyłączeniem systemów sygnalizacji pożarowej: a) odbiór zgłoszenia alarmowego; b) powiązanie zgłoszenia alarmowego z danymi teleadresowymi miejsca zgłoszenia oraz jego pozycją geograficzną, c) wybór odpowiedniej grupy podmiotów, do której zostaną skierowane zgromadzone dane o zgłoszeniu alarmowym, d) przekazanie, gdy zachodzi taka potrzeba, zgromadzonych danych drogą elektroniczną z wykorzystaniem systemu teleinformatycznego, a w uzasadnionych przypadkach wraz z przekierowaniem połączenia telefonicznego, zgodnie z kwalifikacją zgłoszenia, do Policji, Państwowej Straży Pożarnej, dysponentów zespołów ratownictwa medycznego lub do podmiotów, których numery telefoniczne są obsługiwane w ramach systemu, e) wymiana danych o zgłoszeniach alarmowych przetwarzanych w systemie teleinformatycznym z Policją, Państwową Strażą Pożarną, dysponentami zespołów ratownictwa medycznego lub innymi podmiotami, których numery telefoniczne są obsługiwane w ramach systemu;
- 2). ewidencjonowanie i przechowywanie w systemie teleinformatycznym, przez 3 lata, danych dotyczących treści zgłoszeń alarmowych, w tym nagrań rozmów telefonicznych obejmujących całość zgłoszenia alarmowego, danych osób zgłaszających i innych osób wskazanych w trakcie przyjmowania zgłoszenia, informacji o miejscu zdarzenia i jego rodzaju oraz skróconego opisu zdarzenia;
- 3). wykonywanie analiz związanych z funkcjonowaniem systemu na obszarze obsługiwany przez centrum oraz tworzenie statystyk w zakresie liczby, rodzaju oraz czasów realizacji zgłoszeń alarmowych;
- 4). wymiana informacji i danych, z wyłączeniem danych

osobowych, na potrzeby analiz z Policją, Państwową Strażą Pożarną, dysponentami zespołów ratownictwa medycznego oraz podmiotami, których numery telefoniczne są obsługiwane w ramach systemu²³.

Ze względu na zagrożenie i ewentualność jego rozprzestrzenienia się ustawodawca w art. 21 u.z.k. przyjął zasadę, w świetle której obowiązek podjęcia działań w zakresie zarządzania kryzysowego spoczywa na tym organie właściwym w sprawach zarządzania kryzysowego, który pierwszy otrzymał informację o wystąpieniu zagrożenia. Organ ten niezwłocznie informuje o zaistniałym zdarzeniu organy odpowiednio wyższego i niższego szczebla, przedstawiając jednocześnie swoją ocenę sytuacji oraz informację o zamierzonych działaniach. Samorząd terytorialny jest tak ukształtowany, że podstawową jednostką tego samorządu jest gmina, w związku z czym będzie ona zabezpieczała podstawowe potrzeby mieszkańców, w tym również w zakresie bezpieczeństwa, w związku z czym to organ będący najbliżej mieszkańców – wójt (burmistrz, prezydent miasta) co do zasady jako pierwszy powinien otrzymać informację o zagrożeniu i w związku z tym również jako pierwszy podjąć odpowiednie kroki (choćby tylko w zakresie monitorowania zagrożenia i odizolowania od niego osób postronnych), a także poinformować odpowiednie organy.

5. Zarządzanie kryzysowe w czasie klęski żywiołowej a zadania samorządu terytorialnego

Powstanie klęski żywiołowej może determinować uruchomienie instrumentarium właściwego zarządzaniu kryzysowemu, w tym podjęcie określonych czynności przez aparat pomocniczy obsługujący organy zarządzania kryzysowego.

Jako klęskę żywiołową ustawodawca rozumie katastrofę naturalną lub awarię techniczną, których skutki zagrażają życiu lub zdrowiu dużej liczby osób, mieniu w wielkich rozmiarach albo środowisku na znacznych obszarach, a pomoc i ochrona mogą być skutecznie podjęte tylko przy zastosowaniu nadzwyczajnych środków, we współdziałaniu różnych organów i instytucji oraz specjalistycznych służb i formacji działających pod jednolitym kierownictwem. Z kolei katastrofa naturalna to zdarzenie związane z działaniem sił natury, w szczególności wyładowania atmosferyczne, wstrząsy sejsmiczne, silne wiatry, intensywne opady atmosferyczne, długotrwałe występowanie ekstremalnych temperatur, osuwiska ziemi, pożary, susze, powodzie, zjawiska lodowe na rzekach i morzu oraz jeziorach i zbiornikach wodnych, masowe występowanie szkodników, chorób roślin lub zwierząt albo chorób zakaźnych ludzi albo też działanie innego żywiołu. Jako awarię techniczną należy rozumieć gwałtowne, nieprzewidziane uszkodzenie lub zniszczenie obiektu budowlanego, urządzenia technicznego lub systemu urządzeń technicznych powodujące przerwę w ich używaniu lub utratę ich właściwości²⁴.

²¹ Zob. także M. Karpiuk, *Terenowe organy administracji publicznej właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G (Ius)” 2014, Nr 1, s. 84.

²² M. Czuryk, *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania kryzysowego*, (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania...*, s. 53.

²³ Art. 8 ust. 1 Ustawy z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 867).

²⁴ Art. 3 ust. 1 pkt 1-3 Ustawy z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie

Jeżeli samorząd terytorialny jest w stanie skutecznie zapobiegać skutkom katastrof naturalnych lub awarii technicznych, które noszą znamiona klęski żywiołowej, a także prowadzić działania ratownicze oraz eliminować skutki zagrożenia za pośrednictwem zwykłych środków, nie może korzystać ze szczególnego instrumentarium (przysługującego podczas stanu klęski żywiołowej). Szczególne kompetencje uruchamiane są tylko wówczas, jeżeli inaczej nie da się zapewnić bezpieczeństwa²⁵.

Zakończenie

W przypadku zarządzania kryzysowego dopuszcza się działania ingerencyjne, wykraczające poza obowiązujące w administracji publicznej standardy, co również nie zawsze jest zgodne z prawem. I tak wojewoda może wydawać polecenia obowiązujące wszystkie organy administracji rządowej działające w województwie, a w sytuacjach nadzwyczajnych (zagrożenie życia, zdrowia lub mienia oraz zagrożenie środowiska, bezpieczeństwa państwa i utrzymania porządku publicznego, ochrona praw obywatelskich, a także zapobieganie klęskom żywiołowym i innym nadzwyczajnym zagrożeniom, zwalczanie i usuwanie ich skutków) obowiązujące również organy samorządu terytorialnego. O wydanych poleceniach niezwłocznie informuje on właściwego ministra. Sytuacjami nadzwyczajnymi są również sytuacje kryzysowe. Polecenia te nie mogą dotyczyć rozstrzygnięć co do istoty sprawy załatwianej w drodze decyzji administracyjnej, a także nie mogą dotyczyć czynności operacyjno-rozpoznawczych, dochodzeniowo-śledczych oraz czynności z zakresu ścigania wykroczeń²⁶.

Wojewoda, nawet w sytuacjach szczególnego zagrożenia, jakimi są sytuacje nadzwyczajne, w tym kryzysowe, nie może naruszać konstytucyjnej zasady samodzielności samorządu terytorialnego, która jest chroniona sędownie. Polecenia przedstawiciela Rady Ministrów w terenie, wydawane organom samorządu terytorialnego w sytuacjach nadzwyczajnych (w tym w sytuacjach kryzysowych, o jakich mowa w u.z.k.) tę zasadę naruszają.

klęski żywiołowej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1897). Zob. także M. Karpiuk, *Kształtowanie się instytucji stanów nadzwyczajnych*, Warszawa 2013, s. 145-147; M. Czuryk, *Zadania organów jednostek samorządu terytorialnego w stanie klęski żywiołowej*, „Zeszyty Naukowe AON” 2009, Nr 3, s. 405; M. Karpiuk, *Zasady działania samorządu lokalnego w czasie stanu klęski żywiołowej*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G (Ius)” 2014, Nr 2, s. 52.

²⁵ M. Karpiuk, *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w czasie stanów nadzwyczajnych*, (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania...*, s. 99.

²⁶ Art. 25 Ustawy z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2234). Zob. także M. Polinceusz, (w:) M. Czuryk, M. Karpiuk, M. Mazuryk (red.), *Ustawa o wojewodzie i administracji rządowej w województwie. Komentarz*, Warszawa 2012, s. 104-111; M. Karpiuk, *Zadania i kompetencje zespolonej administracji rządowej w sferze bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Aspekty materialne i formalne*, Warszawa 2013, s. 133.

Bibliografia

Akty normatywne

Ustawa z dnia 26 kwietnia 2007 r. o zarządzaniu kryzysowym (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 209).

Ustawa z dnia 10 czerwca 2016 r. o działaniach antyterrorystycznych (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 452).

Ustawa z dnia 5 sierpnia 2015 r. o nadzorze makroostrożnościowym nad systemem finansowym i zarządzaniu kryzysowym w systemie finansowym (Dz.U. z 2017 r., poz. 1934).

Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2204).

Ustawa z dnia 24 maja 2002 r. o Agencji Bezpieczeństwa Wewnętrznego oraz Agencji Wywiadu (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1920).

Ustawa z dnia 18 kwietnia 2002 r. o stanie klęski żywiołowej (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 1897).

Ustawa z dnia 27 kwietnia 2001 r. Prawo ochrony środowiska (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 799).

Ustawa z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 994).

Ustawa z dnia 5 czerwca 1998 r. o samorządzie powiatowym (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 995).

Ustawa z dnia 22 listopada 2013 r. o systemie powiadamiania ratunkowego (t.j. Dz.U. z 2018 r., poz. 867).

Ustawa z dnia 23 stycznia 2009 r. o wojewodzie i administracji rządowej w województwie (t.j. Dz.U. z 2017 r., poz. 2234).

Orzeczenia

Wyrok TK z dnia 21 kwietnia 2009 r., K 50/07.

Wyrok TK z dnia 3 lipca 2012 r., K 22/9.

Wyrok WSA z dnia 18 stycznia 2007 r., II SA/Wa 1823/06.

Literatura

Bożek M., Czuryk M., Karpiuk M., Kostrubiec J., *Służby specjalne w strukturze władz publicznych. Zagadnienia prawno-ustrojowe*, Warszawa 2014.

Bożek M., Karpiuk M., Kostrubiec J., Walczuk K., *Zasady ustroju politycznego państwa*, Poznań 2012.

Chałubińska-Jentkiewicz K., Karpiuk M., *Prawo nowych technologii. Wybrane zagadnienia*, Warszawa 2015.

Czuryk M., *Informacja w administracji publicznej. Zarys problematyki*, Warszawa 2015.

Czuryk M., *Prawne podstawy bezpieczeństwa narodowego*, (w:) J. Pawłowski (red.), *Podstawy bezpieczeństwa współczesnego państwa (podmiotu). Implikacje*, Warszawa 2015.

Czuryk M., *Właściwość Rady Ministrów oraz Prezesa Rady Ministrów w zakresie obronności, bezpieczeństwa i porządku publicznego*, (w:) M. Karpiuk (red.), *System Bezpieczeństwa Narodowego*, t. III, Olszyna 2017.

Czuryk M., *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie zarządzania kryzysowego*, (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, Łódź 2017.

Czuryk M., *Zadania organów jednostek samorządu teryto-*

rialnego w stanie klęski żywiołowej, „Zeszyty Naukowe AON” 2009, Nr 3.

Czuryk M., Dunaj K., Karpiuk M., Prokop K., *Bezpieczeństwo państwa. Zagadnienia prawne i administracyjne*, Olsztyn 2016.

Czuryk M., Dunaj K., Karpiuk M., Prokop K., *Prawo zarządzania kryzysowego. Zarys systemu*, Olsztyn 2016.

Czuryk M., Karpiuk M., Mazuryk M. (red.), *Ustawa o wojewodzie i administracji rządowej w województwie. Komentarz*, Warszawa 2012.

Hadzik A., *Straż Graniczna – misja dla bezpieczeństwa*, (w:) S. Mazur, M. Ostrowska, M. Zawartka (red.), *Rola i zadania instytucji bezpieczeństwa wewnętrznego*, Katowice 2016.

Karpiuk M., *Bezpieczeństwo jako instytucja konstytucyjna. Zarys problematyki*, (w:) W. Gizicki (red.), *Wybrane problemy bezpieczeństwa globalnego po zimnej wojnie*, Lublin 2015.

Karpiuk M., *Konstytucyjna właściwość Sejmu w zakresie bezpieczeństwa państwa*, „Studia Iuridica Lublinensia” 2017, Nr 4.

Karpiuk M., Kostrubiec J., *Rechtstatus der territorialen Selbstverwaltung in Polen*, Olsztyn 2017.

Karpiuk M., *Kształtowanie się instytucji stanów nadzwyczajnych*, Warszawa 2013.

Karpiuk M., *Miejsce samorządu terytorialnego w przestrzeni bezpieczeństwa narodowego*, Warszawa 2014.

Karpiuk M., *Ograniczenie wolności uzewnętrzniania wyznania ze względu na bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny*, „Przegląd Prawa Wyznaniowego” 2017, t. 9.

Karpiuk M., *Prawne podstawy bezpieczeństwa*, (w:) A. Żukowski, M. Hartliński, W.T. Modzelewski, J. Więclawski (red.), *Podstawowe kategorie bezpieczeństwa narodowego*, Olsztyn 2015.

Karpiuk M., *Samorząd terytorialny a państwo. Prawne instrumenty nadzoru nad samorządem gminnym*, Lublin 2008.

Karpiuk M., *Status prawny organów samorządu terytorialnego w sferze bezpieczeństwa publicznego*, (w:) M. Karpiuk, K. Walczuk (red.), *Prawo bezpieczeństwa publicznego*, Warszawa 2013.

Karpiuk M., *Terenowe organy administracji publicznej właściwe w sprawach zarządzania kryzysowego*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G (Ius)” 2014, Nr 1.

Karpiuk M., *Wolność sumienia i wyznania a przestępstwa przeciwko tym wolnościom*, (w:) J. Nikołajew, P. Sobczyk, K. Walczuk (red.), *Wolność sumienia i religii a bezpieczeństwo i porządek publiczny*, Warszawa 2017.

Karpiuk M., *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w czasie stanów nadzwyczajnych*, (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, Łódź 2017.

Karpiuk M., *Zadania i kompetencje zespolonej administracji rządowej w sferze bezpieczeństwa narodowego Rzeczypospolitej Polskiej. Aspekty materialne i formalne*, Warszawa 2013.

Karpiuk M., *Zasady działania samorządu lokalnego w czasie stanu klęski żywiołowej*, „Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska. Sectio G (Ius)” 2014, Nr 2.

Karpiuk M., *Zasady regulujące funkcjonowanie samorządu terytorialnego w Polsce*, M. Karpiuk (red.), *Samorząd terytorialny w Polsce i na Ukrainie*, Poznań-Kijów 2013.

Karpiuk M., Chałubińska-Jentkiewicz K., *Informacja i informatyzacja w administracji publicznej*, Warszawa 2015.

Karpiuk M., Chałubińska-Jentkiewicz K., *Prawo bezpieczeństwa informacyjnego*, Warszawa 2015.

Karpiuk M., Prokop K., Sobczyk P., *Ograniczenie korzystania z wolności i praw człowieka i obywatela ze względu na bezpieczeństwo państwa i porządek publiczny*, Siedlce 2017.

Karpiuk M., Szczęch N., *Bezpieczeństwo narodowe i międzynarodowe*, (w:) M. Karpiuk (red.), *System Bezpieczeństwa Narodowego*, t. I, Olsztyn 2017.

Kitler W., Czuryk M., Karpiuk M. (red.), *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część ogólna*, Warszawa 2013.

Kitler W., Czuryk M., Karpiuk M. (red.), *Aspekty prawne bezpieczeństwa narodowego RP. Część szczegółowa*, Warszawa 2013.

Kostrubiec J., *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie administracji rezerw osobowych dla celów powszechnego obowiązku obrony*, (w:) M. Karpiuk, M. Mazuryk, I. Wieczorek (red.), *Zadania i kompetencje samorządu terytorialnego w zakresie porządku publicznego i bezpieczeństwa obywateli, obronności oraz ochrony przeciwpożarowej i przeciwpowodziowej*, Łódź 2017.

Lebowa D., *Strategie działania RP w kontekście sytuacji kryzysowych*, (w:) M. Zdyb, J. Stelmasiak, K. Sikora (red.), *Podstawowe płaszczyzny zagrożeń bezpieczeństwa wewnętrznego. Aspekty materialnoprawne*, Warszawa 2014.

Lis W., *Bezpieczeństwo i porządek publiczny jako sfera działania administracji publicznej*, Lublin 2015.

Narodowy Instytut Samorządu Terytorialnego powstał w 2015 r.
Jest państwową jednostką budżetową podległą MSWiA.
Działa na rzecz dalszej profesjonalizacji samorządu terytorialnego i administracji publicznej.

EKSPERTYZY NIST, ul. Zielona 18, Łódź 90-601
Sekretariat tel. +48 42 633 10 70
e-mail: sekretariat@nist.gov.pl